

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de minister, mevrouw prof. dr. R.M. Letschert
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Naarden, 7 juli 2026

Betreft: Particuliere archieven

Geachte mevrouw Letschert,

Naar aanleiding van de nieuwe visie-in-wording van het Nationaal Archief, vraagt de KVAN dringend om uw aandacht voor en overleg over het belang en de positie van particuliere archieven.

Onderdeel van de nieuwe visie is de keuze om definitief te stoppen met het opnemen van particuliere archieven. Dat is een radicale breuk met de bredere maatschappelijke taakopvatting die het Nationaal Archief en rechtsvoorgangers van oudsher hadden en waarvoor artikel 9.4 van de Archiefwet 2026 ook ruimte geeft. De KVAN acht deze keuze zeer onwenselijk vanwege de gevolgen voor het archiefbestel. Onze voornaamste bezwaren zijn:

1. Particuliere archieven zijn onmisbaar voor geschiedschrijving, waarheidsvinding en onderzoek naar ontwikkelingen in de (lokale) samenleving. Overheidsarchieven geven een eenzijdig perspectief op historische gebeurtenissen en op de maatschappelijke impact van overheidshandelen. Daarom is het noodzakelijk om naast overheidsarchieven bronnen met een complementair perspectief te bewaren. Een belangrijk boek als *Het Pauperparadijs* van Suzanna Jansen had niet geschreven kunnen worden zonder de particuliere archieven van de Koloniën van Weldadigheid uit de collectie van het Drents Archief. En we hoeven alleen maar te verwijzen naar actuele kwesties rond adoptie, jeugdzorg en toeslagen om duidelijk te maken dat de overheid niet alleen de wettelijke plicht heeft om haar eigen archieven goed te beheren, maar ook een morele plicht om te zorgen voor de duurzame toegankelijkheid van archieven van bijvoorbeeld adoptiebemiddelaars en jeugdzorginstellingen. Zulke archieven zijn nodig om recht te doen aan de in deze kwesties getroffen en belanghebbende burgers.
2. Het Nationaal Archief heeft een voorbeeldfunctie binnen ons archiefbestel. De directeur van het Nationaal Archief is ook Algemene Rijksarchivaris en adviseert u over de invulling van de verantwoordelijkheid die u als minister van Cultuur draagt voor het archiefbestel als geheel. Een beleidskeuze als deze, met verstreckende gevolgen voor het archiefbestel, vraagt echter om een zorgvuldige afweging en om overleg met het bredere archiefveld. De meeste lokale en regionale overheidsarchieven en alle RHC's verwerven particuliere archieven als aanvulling op de overheidscollecties. De ruimte, capaciteit en middelen daarvoor moeten zij vaak bevechten bij

de bestuurders van de overheidsorganen waarvoor zij werken. Als het Nationaal Archief te kennen geeft geen particuliere archieven meer op te nemen, verwachten wij daarvan een negatieve precedentwerking in het hele veld. Decentrale overheden zullen dan ook eerder geneigd zijn om hun archiefinstellingen op te dragen zich te beperken tot het opnemen van overheidsarchieven. Daarmee komt niet alleen het behoud van particuliere archieven onder druk te staan, maar ook de verantwoordelijkheid van de archiefsector voor de representativiteit en samenhang van het archieferfgoed.

3. Als het Nationaal Archief, en in navolging daarvan andere overheidsarchiefinstellingen, geen particuliere archieven meer opnemen, zal de druk op categoriale archieven zoals het IISG en Atria en op de nog prille gemeenschapsarchieven zoals The Black Archives en het Moslim Archief sterk toenemen. Hun opnamecapaciteit is nu al beperkt en zal nooit toereikend zijn om het gat dat zal ontstaan te dichten. Bovendien dekken de verzamelgebieden van de categoriale en gemeenschapsarchieven bij lange na niet alle maatschappelijke sectoren en gemeenschappen af. Voor bedrijfsarchieven bijvoorbeeld bestaat er geen categoriaal archief.
4. De samenwerking die er van oudsher is tussen particuliere archiefvormers en archiefinstellingen past geheel in de geest van het Verdrag van Faro, waarvan uw departement de parlementaire goedkeuring momenteel voorbereidt. Dit gaat uit van erfgoedbeleid waarin de relatie tussen individu, gemeenschap en erfgoed centraal staat en geeft ruimte voor meerstemmigheid, co-creatie, burgerinitiatief en burgerexpertise. De keuze van het Nationaal Archief om helemaal te stoppen met de opname van particuliere archieven staat haaks op dit verdrag en zou de geloofwaardigheid van Nederland als verdragspartner ernstig schaden.

Wij lichten ons standpunt graag toe in een gesprek. Wij hopen dat met uw steun het Nationaal Archief kan worden overtuigd om zijn visie op dit punt bij te stellen voordat die in september wordt vastgesteld en naar buiten gebracht.

Hoogachtend,
namens de Koninklijke Vereniging Archiefsector Nederland,

Willeke de Groot
voorzitter